

Warszawa, dnia 14 marca 2023 r.

Poz. 478

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI¹⁾

z dnia 10 marca 2023 r.

w sprawie norm oraz szczegółowych warunków ich stosowania

Na podstawie art. 55 ust. 1 ustawy z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. poz. 412) zarządza się, co następuje:

§ 1. Użytków rolnych nie wypala się, z tym że ze względów związanych ze zdrowiem roślin dopuszcza się punktowe wypalanie roślin, części roślin lub resztek poźniwnych.

§ 2. Nawozów w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2021 r. poz. 76 oraz z 2022 r. poz. 1370 i 2364) i środków ochrony roślin w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2023 r. poz. 340 i 412), zwanych dalej „środkami ochrony roślin”, nie stosuje się na użytkach rolnych położonych w odległości do 3 m od:

- 1) brzegu jezior i innych niż jeziora zbiorników wodnych;
- 2) brzegu cieków naturalnych w rozumieniu art. 16 pkt 5 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2022 r. poz. 2625 i 2687 oraz z 2023 r. poz. 295 i 412), zwanej dalej „Prawem wodnym”;
- 3) brzegu rowów w rozumieniu art. 16 pkt 47 Prawa wodnego, z wyłączeniem rowów o szerokości do 5 m liczonej na wysokości górnej krawędzi brzegu rowu;
- 4) brzegu kanałów w rozumieniu art. 16 pkt 21 Prawa wodnego;
- 5) ujść wody, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie przepisów Prawa wodnego;
- 6) pasa nadbrzeżnego w rozumieniu art. 36 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz. U. z 2022 r. poz. 457, z późn. zm.²⁾).

§ 3. 1. Gruntów ornych położonych na stokach o nachyleniu co najmniej 14%:

- 1) nie wykorzystuje się pod uprawę roślin wymagających utrzymywania redlin wzdłuż stoku;
- 2) nie utrzymuje się jako ugoru czarnego co najmniej od dnia 1 listopada danego roku do dnia 15 lutego kolejnego roku.

2. Na gruntach ornych położonych na stokach o nachyleniu co najmniej 14% wykorzystywanych pod uprawę roślin wieloletnich oraz na plantacjach drzew owocowych położonych na takich stokach utrzymuje się w międzyrzędziach okrywą roślinną lub ściółkę.

¹⁾ Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi kieruje działem administracji rządowej – rozwój wsi, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 października 2021 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz. U. poz. 1950).

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2022 r. poz. 1079, 1250, 1604, 2185, 2515 i 2687 oraz z 2023 r. poz. 261.

§ 4. Okrywę ochronną gleby utrzymuje się co najmniej od dnia 1 listopada danego roku do dnia 15 lutego kolejnego roku:

- 1) na powierzchni stanowiącej co najmniej 80% gruntów ornych wchodzących w skład gospodarstwa;
- 2) w międzyrzędziach na plantacjach drzew owocowych.

§ 5. 1. W przypadku gdy grunty orne w gospodarstwie obejmują powierzchnię powyżej 10 ha, na tych gruntach uprawy prowadzi się w taki sposób, aby na powierzchni:

- 1) co najmniej 40% gruntów ornych była prowadzona inna uprawa w plonie głównym niż uprawa prowadzona w tym plonie w roku poprzednim;
- 2) wszystkich gruntów ornych taka sama uprawa w plonie głównym nie była prowadzona dłużej niż 3 lata.

2. Warunek określony w ust. 1 uznaje się za spełniony, jeżeli na danej powierzchni:

- 1) w uprawę w plonie głównym zostanie wprowadzona wsiewka i ta wsiewka będzie utrzymywana co najmniej do wysiewu kolejnej uprawy w plonie głównym lub co najmniej przez 8 tygodni od dnia zbioru uprawy w plonie głównym wskazanego w oświadczeniu, które rolnik złożył za pomocą systemu teleinformatycznego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, zwanej dalej „Agencją”, w sposób określony w przepisach o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa albo do kierownika biura powiatowego Agencji, w terminie 7 dni od tego dnia, lub
- 2) po zbiorze uprawy w plonie głównym zostanie wprowadzony:
 - a) międzyplon ozimy utworzony przez wysiew co najmniej jednego gatunku roślin, który tworzy okrywę roślinną co najmniej od dnia 1 listopada danego roku do dnia 15 lutego kolejnego roku, przy czym po dniu 15 listopada dopuszcza się mulczowanie tych międzyplonów, lub
 - b) międzyplon ścierniskowy:
 - utworzony przez wysiew co najmniej jednego gatunku roślin w okresie od dnia 1 lipca do dnia 20 sierpnia,
 - utrzymywany co najmniej do dnia 15 października, a w przypadku gdy rolnik w terminie 7 dni od dnia wysiewu, o którym mowa w tirecie pierwszym, złożył za pomocą systemu teleinformatycznego Agencji w sposób określony w przepisach o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa albo do kierownika biura powiatowego Agencji oświadczenie, w którym wskazał ten dzień wysiewu – przez co najmniej 8 tygodni od tego dnia wysiewu.

3. Warunków określonych w ust. 1 nie stosuje się w odniesieniu do gruntów ugorowanych oraz do następujących upraw w plonie głównym:

- 1) roślin bobowatych;
- 2) traw lub innych zielnych roślin pastewnych;
- 3) mieszanek roślin bobowatych drobnonasiennych z trawami;
- 4) upraw wieloletnich.

4. W przypadku gdy grunty orne w gospodarstwie obejmują powierzchnię powyżej 10 ha, na tych gruntach prowadzi się co najmniej trzy różne uprawy, przy czym uprawa o największej powierzchni nie może zajmować więcej niż 65% gruntów ornych, a dwie uprawy o największej powierzchni nie mogą łącznie zajmować więcej niż 90% gruntów ornych.

5. Do celów spełnienia warunków określonych w ust. 1 i 4 za uprawę uznaje się:

- 1) rodzaj roślin;
- 2) formę jarą i ozimą tego samego rodzaju roślin;
- 3) gatunek roślin z rodzin:
 - a) kapustowatych (*Brassicaceae*),
 - b) psiankowatych (*Solanaceae*),
 - c) dyniowatych (*Cucurbitaceae*);
- 4) grunt ugorowany;
- 5) trawy lub inne zielne rośliny pastewne.

6. Za rodzinę roślin, rodzaj roślin i gatunek roślin uważa się rodzinę, rodzaj i gatunek określone zgodnie z klasyfikacją botaniczną.

7. Na obszarze, na którym jednocześnie prowadzi się co najmniej dwie uprawy w oddzielnych rzędach, każdą z tych upraw uznaje się za oddzielną, jeżeli pokrywa ona co najmniej 25% tego obszaru, przy czym powierzchnię obszaru pokrytego oddzielnymi uprawami oblicza się, dzieląc powierzchnię tego obszaru przez liczbę upraw pokrywających co najmniej 25% tego obszaru, niezależnie od udziału danej uprawy na tym obszarze.

8. Obszary, na których w uprawę w plonie głównym wsiewa się drugą uprawę, uznaje się za obszary zajęte jedynie pod uprawę w plonie głównym.

9. Obszary, na których wysiewa się mieszkankę nasion, uznaje się za oddzielne uprawy, jeżeli można ustalić, że gatunki roślin z różnych mieszanek nasion różnią się od siebie, a te różne mieszanki nasion nie są stosowane do uprawy traw lub innych zielnych roślin pastewnych.

10. Obszary, na których obok siebie są prowadzone odrębne uprawy, a każda z tych upraw zajmuje obszar o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha, uznaje się za obszary objęte jedną uprawą.

11. Warunków określonych w ust. 1 i 4 nie stosuje się w odniesieniu do rolnika, w którego gospodarstwie więcej niż 75% powierzchni:

- 1) gruntów ornych jest:
 - a) wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych lub
 - b) ugorowanych, lub
 - c) wykorzystywanych do uprawy roślin bobowatych lub
- 2) użytków rolnych kwalifikujących się do pomocy, o której mowa w art. 20 pkt 1, 3 i 4 ustawy z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027, zwanej dalej „ustawą o Planie Strategicznym”:
 - a) stanowią trwałe użytki zielone lub
 - b) jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych.

12. Rolnik prowadzący produkcję ekologiczną w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej (Dz. U. poz. 1370 oraz z 2023 r. poz. 412) może nie stosować warunków określonych w ust. 1 i 4 w odniesieniu do gruntów ornych w gospodarstwie, na których jest prowadzona taka produkcja, chyba że zrezygnuje z tego uprawnienia we wniosku o przyznanie pomocy, o której mowa w art. 20 pkt 1, 3 i 4 ustawy o Planie Strategicznym. W odniesieniu do pozostałych gruntów ornych w gospodarstwie te warunki stosuje się, jeżeli te grunty obejmują powierzchnię powyżej 10 ha, przy czym jeżeli rolnik zrezygnował z uprawnienia określonego w zdaniu pierwszym, te warunki stosuje się w odniesieniu do wszystkich gruntów ornych w gospodarstwie tego rolnika, o ile te grunty obejmują powierzchnię powyżej 10 ha.

§ 6. 1. W przypadku gdy grunty orne w gospodarstwie obejmują powierzchnię powyżej 10 ha, co najmniej 4% powierzchni tych gruntów przeznaczają się na obszary lub obiekty nieprodukcyjne.

2. W przypadku gdy grunty orne w gospodarstwie obejmują powierzchnię powyżej 10 ha, a co najmniej 4% powierzchni tych gruntów przeznaczają się na:

- 1) międzyplony ścierniskowe lub
- 2) międzyplony ozime, lub
- 3) wsiewki w uprawę w plonie głównym, lub
- 4) rośliny bobowate drobonasienne lub bobowate grubonasienne

– minimalny udział powierzchni tych gruntów ornych przeznaczonej na obszary lub obiekty nieprodukcyjne wynosi co najmniej 3%.

3. Za obszary lub obiekty nieprodukcyjne uznaje się:

- 1) elementy krajobrazu, o których mowa w ust. 10 pkt 1;
- 2) grunty ugorowane, na których nie są stosowane środki ochrony roślin oraz nie jest prowadzona produkcja rolna, w tym nie są prowadzone wypas i koszenie, w okresie od dnia 1 stycznia do dnia 31 lipca;

- 3) grunty ugorowane z roślinami miododajnymi, na których nie są stosowane środki ochrony roślin oraz nie jest prowadzona produkcja rolna, w tym nie są prowadzone wypas i koszenie, z wyłączeniem prowadzenia pasiek, w okresie od dnia 1 stycznia do dnia 31 sierpnia i na których wysiano:
 - a) co najmniej jeden gatunek roślin miododajnych z gatunków określonych w wykazie nr 1 w załączniku nr 1 do rozporządzenia lub
 - b) mieszankę składającą się co najmniej z dwóch gatunków roślin miododajnych z gatunków określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia, przy czym mieszanka ta obejmuje co najmniej jeden gatunek roślin miododajnych z gatunków określonych w wykazie nr 1 w załączniku nr 1 do rozporządzenia, a gatunki roślin miododajnych z gatunków określonych w wykazie nr 2 w załączniku nr 1 do rozporządzenia nie są dominujące w tej mieszance, lub
 - c) gatunek lub mieszankę, o których mowa w lit. a lub b, w mieszance z trawami lub innymi zielnymi roślinami pastewnymi, a te trawy lub inne zielne rośliny pastewne nie są dominujące w tej mieszance;
 - 4) żywopłoty i pasy gruntów zadrzewionych, które nie stanowią części lasu, przy czym do ustalenia spełnienia warunków określonych w ust. 1 i 2 bierze się pod uwagę nie więcej niż 10 m szerokości danego żywopłotu i danego pasa;
 - 5) zadrzewienia liniowe niestanowiące części lasu, które obejmują drzewa o średnicy korony nie mniejszej niż 4 m i w których odległość między koronami drzew nie przekracza 5 m;
 - 6) pojedyncze drzewa o średnicy korony nie mniejszej niż 4 m;
 - 7) zagajniki śródpolne o powierzchni nie większej niż 0,5 ha, które nie stanowią części lasu, obejmujące drzewa, krzewy lub kamienie;
 - 8) rowy, w tym otwarte ciekі wodne służące do nawadniania lub odwadniania, z wyłączeniem rowów wykonanych z betonu, przy czym do ustalenia spełnienia warunków określonych w ust. 1 i 2 bierze się pod uwagę nie więcej niż 10 m szerokości danego rowu;
 - 9) oczka wodne inne niż zbiorniki z betonu lub tworzywa sztucznego, o maksymalnej powierzchni wynoszącej 1 ha, przy czym do ustalenia spełnienia warunków określonych w ust. 1 i 2 bierze się pod uwagę nie więcej niż 0,5 ha danego oczka; w przypadku gdy oczko wodne jest otoczone roślinnością nadbrzeżną, do powierzchni oczka wodnego wlicza się obszar z tą roślinnością;
 - 10) miedze śródpolne i strefy buforowe, w tym użytki rolne spełniające warunki określone w § 2:
 - a) na których nie jest prowadzona produkcja rolna, w tym nie są prowadzone wypas i koszenie, z wyłączeniem wypasu i koszenia w okresie od dnia 1 sierpnia do dnia 31 grudnia, oraz
 - b) o szerokości nie mniejszej niż 1 m, przy czym do ustalenia spełnienia warunków określonych w ust. 1 i 2 bierze się pod uwagę nie więcej niż 20 m szerokości danej miedzy lub danej strefy, oraz
 - c) które różnią się od użytków rolnych kwalifikujących się do pomocy, o której mowa w art. 20 pkt 1, 3 i 4 ustawy o Planie Strategicznym, do których przylegają – w przypadku stref buforowych położonych na trwałych użytkach zielonych, oraz
 - d) które obejmują roślinność nadbrzeżną – w przypadku gdy leżą wzdłuż cieków wodnych i występuje na nich roślinność nadbrzeżna;
 - 11) pasy gruntów wzdłuż obrzeży lasu:
 - a) na których nie są stosowane środki ochrony roślin oraz nie jest prowadzona produkcja rolna, w tym nie są prowadzone wypas i koszenie, z wyłączeniem wypasu i koszenia w okresie od dnia 1 sierpnia do dnia 31 grudnia, oraz
 - b) o szerokości nie mniejszej niż 1 m, przy czym do ustalenia spełnienia warunków określonych w ust. 1 i 2 bierze się pod uwagę nie więcej niż 20 m szerokości danego pasa gruntów.
4. Do ustalenia spełnienia warunków określonych w ust. 1 i 2 bierze się pod uwagę obszary lub obiekty nieprodukcyjne, które znajdują się w posiadaniu rolnika oraz są położone na gruntach ornych, a w przypadku żywopłotów i pasów gruntów zadrzewionych, zadrzewień liniowych, pojedynczych drzew, zagajników śródpolnych, rowów, oczek wodnych i stref buforowych – również jeżeli:
- 1) przylegają do gruntów ornych lub
 - 2) są położone w pasie gruntów o szerokości do 5 m wokół gruntów ornych lub przylegają do tego pasa gruntów, lub

3) przylegają do tych obszarów lub obiektów, które spełniają warunki określone w pkt 1 i 2 – przy czym w przypadku żywopłotów i pasów gruntów zadrzewionych, zadrzewień liniowych, rowów i stref buforowych – jeżeli przylegają dłuższą krawędzią.

5. Do ustalenia spełnienia warunku określonego w ust. 2 bierze się pod uwagę:

- 1) międzyplony ścierniskowe:
 - a) utworzone przez wysiew co najmniej jednego gatunku roślin w okresie od dnia 1 lipca do dnia 20 sierpnia,
 - b) utrzymywane co najmniej do dnia 15 października, a w przypadku gdy rolnik w terminie 7 dni od dnia wysiewu, o którym mowa w lit. a, złożył za pomocą systemu teleinformatycznego Agencji w sposób określony w przepisach o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa albo do kierownika biura powiatowego Agencji oświadczenie, w którym wskazał ten dzień wysiewu – przez co najmniej 8 tygodni od tego dnia wysiewu,
 - c) uprawiane bez stosowania środków ochrony roślin od wysiewu przez okres ich utrzymywania określony w lit. b,
 - d) nieutrzymywane jako uprawa w plonie głównym na tej samej działce rolnej w kolejnym roku po wysiewie, o którym mowa w lit. a;
- 2) międzyplony ozime:
 - a) utworzone przez wysiew co najmniej jednego gatunku roślin i tworzące okrywę roślinną co najmniej od dnia 1 listopada danego roku do dnia 15 lutego kolejnego roku, przy czym po dniu 15 listopada dopuszcza się mulczowanie tych międzyplonów,
 - b) uprawiane bez stosowania środków ochrony roślin od wysiewu do dnia 15 lutego kolejnego roku,
 - c) nieutrzymywane jako uprawa w plonie głównym na tej samej działce rolnej w kolejnym roku po wysiewie, o którym mowa w lit. a;
- 3) wsiewki w uprawę w plonie głównym:
 - a) utrzymywane co najmniej do wysiewu kolejnej uprawy w plonie głównym lub co najmniej przez 8 tygodni od dnia zbioru uprawy w plonie głównym wskazanego w oświadczeniu, które rolnik złożył za pomocą systemu teleinformatycznego Agencji w sposób określony w przepisach o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa albo do kierownika biura powiatowego Agencji, w terminie 7 dni od tego dnia,
 - b) uprawiane bez stosowania środków ochrony roślin przez okres ich utrzymywania określony w lit. a;
- 4) rośliny bobowate drobnonasienne lub bobowate grubonasienne:
 - a) z gatunków określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia uprawianych w plonie głównym,
 - b) uprawiane bez stosowania środków ochrony roślin.

6. Do ustalenia spełnienia warunków określonych w ust. 1 i 2 bierze się pod uwagę powierzchnię gruntów, na których występują:

- 1) obszary lub obiekty nieprodukcyjne,
- 2) międzyplony ścierniskowe,
- 3) międzyplony ozime,
- 4) wsiewki w uprawę w plonie głównym,
- 5) rośliny bobowate drobnonasienne lub bobowate grubonasienne

– ustaloną z zastosowaniem współczynników przekształcenia (konwersji) i ważenia określonych w załączniku nr 3 do rozporządzenia.

7. Jeżeli w celu spełnienia warunków określonych w ust. 1 i 2 ugoruje się grunty przez ponad pięć lat, grunty te uznaje się za grunty ugorowane, nawet jeżeli występują na tych gruntach trawy lub inne zielne rośliny pastewne.

8. Dany grunt, na którym występują:

- 1) obszary lub obiekty nieprodukcyjne,
- 2) międzyplony ścierniskowe,
- 3) międzyplony ozime,

- 4) wsiewki w uprawę w plonie głównym,
- 5) rośliny bobowate drobnonasienne lub bobowate grubonasienne

– może w danym roku zostać zgłoszony tylko raz jako spełniający warunki określone w ust. 1 i 2.

9. Warunków określonych w ust. 1 i 2 nie stosuje się w odniesieniu do rolnika, w którego gospodarstwie więcej niż 75% powierzchni:

- 1) gruntów ornych jest:
 - a) wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych lub
 - b) ugorowanych, lub
 - c) wykorzystywanych do uprawy roślin bobowatych lub
- 2) użytków rolnych kwalifikujących się do pomocy, o której mowa w art. 20 pkt 1, 3 i 4 ustawy o Planie Strategicznym:
 - a) stanowią trwałe użytki zielone lub
 - b) jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych.

10. Na użytkach rolnych będących w posiadaniu rolnika:

- 1) nie niszczy się następujących elementów krajobrazu:
 - a) drzew będących pomnikami przyrody, objętych ochroną na podstawie przepisów o ochronie przyrody,
 - b) rowów, których szerokość nie przekracza 2 m,
 - c) oczek wodnych w rozumieniu art. 4 pkt 10 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2409) o powierzchni mniejszej niż 100 m²;
- 2) nie przycina się drzew i żywopłotów w okresie od dnia 15 kwietnia do dnia 31 lipca, z wyłączeniem:
 - a) wierzb,
 - b) drzew owocowych,
 - c) gatunków drzew, których uprawa stanowi zagajnik o krótkiej rotacji.

§ 7. Trwałych użytków zielonych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 56 ust. 8 pkt 1 ustawy o Planie Strategicznym i obszarów ponownie przekształconych w trwałe użytki zielone zgodnie z art. 56 ust. 1 ustawy o Planie Strategicznym nie przekształca się i nie zaoruje.

§ 8. W 2023 r. za grunty ugorowane, o których mowa w § 6 ust. 3 pkt 2, uznaje się również grunty wykorzystane do uprawy roślin, z wyłączeniem gruntów wykorzystanych do uprawy kukurydzy i soi oraz zagajników o krótkiej rotacji.

§ 9. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 15 marca 2023 r., z wyjątkiem § 5, który wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2024 r.³⁾

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi: *H. Kowalczyk*

³⁾ Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 marca 2015 r. w sprawie norm w zakresie dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (Dz. U. poz. 344, z 2016 r. poz. 330, z 2018 r. poz. 532 i 1444, z 2019 r. poz. 2422 oraz z 2020 r. poz. 868), które traci moc z dniem 15 marca 2023 r. w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. poz. 412).

Załączniki do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
z dnia 10 marca 2023 r. (Dz. U. poz. 478)

Załącznik nr 1**WYKAZY GATUNKÓW ROŚLIN MIODODAJNYCH****Wykaz nr 1**

- 1) bodziszki (*Geranium* spp.);
- 2) chabry (*Centaurea* spp.);
- 3) czarnuszki (*Nigella* spp.);
- 4) cząber ogrodowy (*Satureja hortensis* L.);
- 5) czyściec prosty (*Stachys recta* L.);
- 6) dzielżan jesienny (*Helenium autumnale* L.);
- 7) kłosowce (*Agastache* spp.);
- 8) kocimiętki (*Nepeta* spp.);
- 9) kolendra siewna (*Coriandrum sativum* L.);
- 10) kosmos pierzastolistny (*Cosmos bipinnatus* Cav.);
- 11) krwawnica pospolita (*Lythrum salicaria* L.);
- 12) lebidka pospolita (*Origanum vulgare* L.);
- 13) lubczyk ogrodowy (*Levisticum officinale* Koch);
- 14) łyżczec wiechowaty (*Gypsophila paniculata* Fisch.);
- 15) marzymięta grzebieniasta (orzęsona) (*Elsholtzia ciliata* (Thunb.) Hyl.);
- 16) mierznicza czarna (*Ballota nigra* L.);
- 17) mikołajek płaskolistny (*Eryngium planum* L.);
- 18) ogórecznik lekarski (*Borago officinalis* L.);
- 19) ostropest plamisty (*Silybum marianum* (L.) Gaertn.);
- 20) ożanka nierównoząbkowa (*Teucrium scorodonia* L.);
- 21) przegorzany (*Echinops* spp.);
- 22) pszczelnik mołdawski (*Dracocephalum moldavicum* L.);
- 23) rezedy (*Reseda* spp.);
- 24) rukiew siewna (*Eruca sativa* DC.);
- 25) serdecznik pospolity (*Leonurus cardiaca* L.);
- 26) stulisz sztywny (*Sisymbrium strictissimum* L.);
- 27) szałwie (*Salvia* spp.) z wyłączeniem szałwi błyszczącej (*S. splendens* Sello);
- 28) szanta zwyczajna (*Marrubium vulgare* L.);
- 29) ślaz zygmarek (*Malva alcea* L.);
- 30) ślazówka turyngska (*Lavatera thuringiaca* L.);
- 31) świerzbica polna (*Knautia arvensis* (L.) Coult.);
- 32) trędownik bulwiasty (*Scrophularia nodosa* L.);
- 33) werbena krzaczasta (*Verbena hastata* L.);
- 34) wielosił błękitny (*Polemonium coeruleum* L.);

- 35) wierzbówka kiprzyca (*Chamaenerion angustifolium* (L.) Scop.);
- 36) żeleźniak pospolity (*Phlomis tuberosa* L.);
- 37) żmijowiec grecki (*Echium creticum* S.S.);
- 38) żywokost lekarski (*Symphytum officinale* L.).

Wykaz nr 2

- 1) facelia błękitna (*Phacelia tanacetifolia* Benth.);
- 2) gorczyca jasna (*Sinapis alba* L.);
- 3) gryka zwyczajna (*Fagopyrum esculentum* Moench);
- 4) komonica zwyczajna (*Lotus corniculatus* L.);
- 5) koniczyny (*Trifolium* spp.) z wyłączeniem koniczyny odstającej (*Trifolium patens* Schreb.);
- 6) lucerna (*Medicago* spp.);
- 7) nostrzyk biały (*Melilotus albus* Med.);
- 8) rzodkiew oleista (*Raphanus sativus* var. *oleiformis* Pers.);
- 9) słonecznik zwyczajny (*Helianthus annuus* L.);
- 10) sparceta piaskowa (*Onobrychis arenaria* (Kit.) DC.);
- 11) sparceta siewna (*Onobrychis viciifolia* Scop.);
- 12) wyka kosmata (*Vicia villosa* Roth.).

WYKAZ GATUNKÓW ROŚLIN BOBOWATYCH DROBNONASIENNYCH I BOBOWATYCH
GRUBONASIENNYCH UPRAWIANYCH W PLONIE GŁÓWNYM

- 1) bób (*Vicia faba major* L.);
- 2) bobik (*Vicia faba minor* L.);
- 3) ciecierzycyca (*Cicer*);
- 4) sparceta siewna (*Onobrychis viciifolia* Scop.);
- 5) fasola wielokwiatowa (*Phaseolus coccineus* L.);
- 6) fasola zwykła (*Phaseolus vulgaris* L.);
- 7) groch siewny (*Pisum sativum* L. (partim));
- 8) groch siewny cukrowy (*Pisum sativum* L. (partim));
- 9) komonica zwyczajna (*Lotus corniculatus* L.);
- 10) koniczyna biała (*Trifolium repens* L.);
- 11) koniczyna białoróżowa (*Trifolium hybridum* L.);
- 12) koniczyna czerwona (*Trifolium pratense* L.);
- 13) koniczyna krwistoczerwona (*Trifolium incarnatum* L.);
- 14) koniczyna perska (*Trifolium resupinatum* L.);
- 15) lędźwian (*Lathyrus* L.);
- 16) łąbin biały (*Lupinus albus* L.);
- 17) łąbin wąskolistny (*Lupinus angustifolius* L.);
- 18) łąbin żółty (*Lupinus luteus* L.);
- 19) lucerna chmielowa (*Medicago lupulina* L.);
- 20) lucerna mieszańcowa (*Medicago x varia* T. Martyn);
- 21) lucerna siewna (*Medicago sativa* L.);
- 22) nostryk biały (*Melilotus albus*);
- 23) peluszka (*Pisum arvense* L.);
- 24) seradela uprawna (*Ornithopus sativus* Brot.);
- 25) soczewica jadalna (*Lens culinaris* Medik.);
- 26) soja zwyczajna (*Glycine max* (L.) Merrill);
- 27) wyka kosmata (*Vicia villosa* Roth.);
- 28) wyka siewna (*Vicia sativa* L.).

Załącznik nr 3

WSPÓLCZYNNIKI PRZEKSZTAŁCENIA (KONWERSJI) I WAŻENIA

Element (m ² lub m.b. lub drzewo)	Współczynnik przekształcenia (konwersji) (m lub drzewo → m ²)	Współczynnik ważenia	Powierzchnia po zastosowaniu obu współczynników
grunty ugorowane z roślinami miododajnymi (1 m ²)	nie dotyczy	1,5	1,5 m ²
grunty ugorowane inne niż grunty ugorowane z roślinami miododajnymi (1 m ²)	nie dotyczy	1	1 m ²
żywoploty i pasy gruntów zadrzewione (1 m.b.)	5	2	10 m ²
zadrzewienia liniowe (1 m.b.)	5	2	10 m ²
pojedyncze drzewa (1 drzewo)	20	1,5	30 m ²
rowy (1 m.b.)	5	2	10 m ²
zagajniki śródpolne (1 m ²)	nie dotyczy	1,5	1,5 m ²
oczka wodne (1 m ²)	nie dotyczy	1,5	1,5 m ²
miedze śródpolne i strefy buforowe (1 m.b.)	6	1,5	9 m ²
pasy gruntów wzdłuż obrzeży lasu (1 m.b.)	6	1,5	9 m ²
międzyplony ścierniskowe lub międzyplony ozime, lub wsiewki w uprawę główną (1 m ²)	nie dotyczy	0,3	0,3 m ²
rośliny bobowate drobnonasienne lub bobowate grubonasienne (1 m ²)	nie dotyczy	1	1 m ²